72 143
Хеликон
3600.

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
STUDIA NUMISMATICA

1-2 '98

Иван Христов

Колективна находка с бронзови монети на Филип II Македонски и Александър III Велики от с. Горно Трапе, Троянска община

Радослав Гущераклиев

Монети на Филипопол от колективна находка, с. Малиново, Ловешко

Светослава Филипова

Колективна находка от римски монети от IV век

Андрей Тонев
Светла Александрова

Средновековни европейски монети от фонда на Исторически музей - Монтана

АГАТО́

БМК

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
STUDIA NUMISMATICA 1-2 ´98

EX LIBRIS
Константин Г

НУМИЗМАТИЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

АГАТÓ

БМК

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
Година 3, брой 1-2, 1998
Издание на **АГАТÓ** и БМК

Редактор
д.и.н. Иля Прокопов
Уредник
Атанас Койчев

© Издателство **"АГАТÓ"** и Българска Музейна Камара
© Преводач *Ричард Харпър*
ISSN

Издателство "АГАТÓ" и Българската музейна камара продължават заедно издаването на списание **„НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ"**.

Идеята на издателите е списанието да бъде трибуна не само за утвърдени автори, но преди всичко за начинаещи и млади изследователи в областта на античната, средновековната и модерната нумизматика.

Основният принцип, който спазват издателите, е даване на максимална свобода на авторите за представяне на своите научни изследвания, наблюдения и мнения. Авторите носят пълна отговорност за написаното. Издателите си запазват правото да отказват материали, когато решат, че предложеното няма необходимите качества.

Изискванията на издателите са: предложените материали да са оригинални авторски, а илюстрациите - качествени. Необходимо е авторите да представят и кратки резюмета на своите материали.

„НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ" ще отпечатва както материали на различни автори, подредени по хронологически принцип, така и трудове на един автор, критики, рецензии, книгопис; информация за нумизматичните прояви в страната и чужбина.

Издатели:
Иля Прокопов
Атанас Койчев

Agato Publishers and **Bulgarian Museum Chamber** continue to publish the magazine **STUDIA NUMISMATICA** together.

The main idea is to make the magazine a forum for distinguished authors and, first of all, to give to young researchers an opportunity to publish their works in Antique, Medieval and Modern Numismatics.

The basic principle, to which the publishers shall keep, is to give maximum freedom to authors for presentation of their own scientific experiments, observations and opinions. This means that authors will bear responsibility for the copy. The publishers have the right to refuse articles, when they decide that the proffered is not of a high enough standart.

The demands of the publishers are: the articles offered be original work of the author, and the illustrations be of a good quality. It is essential that the authors present a short summary of their works.

STUDIA NUMISMATICA shall print articles from different authors laid out in a chronological form, works from just one author, critiques, reviews, publications and information on numismatics events in Bulgaria and other countries.

Publishers:
Ilja Prokopov
Atanas Koychev

СЪДЪРЖАНИЕ

CONTENTS

Иван Христов		***Ivan Hristov***
Колективна находка с бронзови монети на Филип II Македонски и Александър III Велики от с. Горно Трапе, Троянска община	5-14	Hoard of Bronze Coins of Philip II of Macedonia and Alexander III the Great from Gorno Trape Village, Troyan Region
Радослав Гущераклиев		***Radoslav Gushterakliev***
Монети на Филипопол от колективна находка, с. Малиново, Ловешко	15-26	Coins of Philipopolis from the Hoard of the Village of Malinovo, Region of Lovetch
Светослава Филипова		***Svetoslava Filipova***
Колективна находка от римски монети от IV век	27-33	A Hoard of Roman Coins from the 4th Century
Андрей Тонев		***Andrei Tonev***
Светла Александрова		***Svetla Alexandrova***
Средновековни европейски монети от фонда на Исторически музей - Монтана	34-37	Mediaeval European Coins from the Collection of History Museum - Montana

КОЛЕКТИВНА НАХОДКА С БРОНЗОВИ МОНЕТИ НА ФИЛИП II МАКЕДОНСКИ И АЛЕКСАНДЪР III ВЕЛИКИ ОТ С. ГОРНО ТРАПЕ, ТРОЯНСКА ОБЩИНА

Иван Христов

Находката от с. Горно Трапе е открита случайно през пролетта на 1995 г., при разораване на обработваем земеделски участък, на 0,5 км южно от селото[1]. Тя е сред малкото монетни съкровища само от монети на двамата македонски владетели от IV в.пр.Хр., открити на север от Хемус. Публикуването на монетите предлага добра възможност да се съпоставят с каталогизираните находки от дн. Южна България[2], както и да се добавят отделни бележки към проучването на търговските връзки и инфраструктурата на Тракия през елинистическата епоха[3].

Тази находка съдържа 109 бронзови монети, 69 от които носят името на Филип и 40 това на Александър. В по-голямата си част монетите са отлично запазени, покрити с тъмнозелена до кафяво-черна патина, което позволява да допуснем, че до откриването са били съхранявани в съд. Диаметърът на монетите варира от 16 до 18 мм. Повечето от тях намират точни паралели с монетите от находките при с. Могилово, Старозагорско[4], с. Кошарци, Поморийско[5], Драма, Гърция[6].

Съпоставката между отделните типове монети от изброените съкровища (знаци и монограми) дава възможност да определим, че 75 от монетите, открити до троянското село, са редовни емисии на монетарницата във Филипи (табл. 1). На останалите 34 бронзови монети монетарниците не могат да се определят поради липсата на монограми и знаци на реверсите, голяма степен на варваризиране или знаци, които не се срещат върху монетите от споменатите съкровища, непубликувани с пълен каталог (табл. 2). Особен интерес в находката предизвикват монетите с каталожен №32 и 52. При първата (отсечена по времето на Филип II) аверсът е с изобразена надясно глава - лицето е с брада, за разлика от останалите традиционни изображения на младежко лице с тениа. При монета №52 на реверса е изобразен конник с каузия в скок надясно. Характерното изписване на името на Александър е разположено над конника. Знакът под коня е двойна брадва и затруднява точното определяне на монетарницата, в която е отсечена монетата. Може да се допусне, че този тип е от ранните бронзови монети, сечени от Александър III по подражание на Филиповите емисии с реверсно изображение на конник.

Монетите с каталожен №107, 108, 109 се отличават с варваризиран стил на изпълнение - образите са представени схематично, лъвската кожа е загатната, а при последната монета аверсното изображение трудно се разпознава. Същите наблюдения важат и за реверсите на монетите, където колчанът и кривакът са несиметрични и разположени върху изпъкнали монетни ядра. Знаци и монограми липсват и при трите монети, а теглото им надвишава това на останалите.

С известна уговорка могат да бъдат определени като варваризирани монетите с каталожен №28, 37 и 45. Основание за това дават грубото изображение на лицето и прическата върху аверсите, схематично представеният конник върху реверсите и липсата на знаци и монограми. Според Ст. Топалов тези типове могат да бъдат определени като леко варваризирани, а отсичането им да се свърже с имитативни монетни центрове на север от Хемус[7]. В този смисъл недоказано остава предположението на К. Димитров, че наличието на монети с груб стил на изпълнение (т.нар. *варваризати*, б.м., И. Христов) може да се обясни с необходимостта в определени моменти на пазарите да са се пускали големи количества монети, което в случая предполага използването на неопитни гравьори в монетарниците[8].

Наблюденията върху циркулацията на македонски монети в района на северните склонове на Хемус показва, че освен редовни емисии местното тракийско население е използвало и варваризирани форми на сребърни и бронзови монети на Филип II, Александър III и о-в Тасос. За земите около горното течение на р. Осъм, откъдето произхожда и описаната находка, са известни още две съкровища, съдържащи варваризирани драхми и тетрадрахми (вж. прилож. карта) Първото произхожда от околностите на с. Ломец и съдържа 100 драхми на Александър III, определени от Н. Мушмов като “келтийски тип”[9]. Втората находка е открита до Старо село и съдържа 36 варваризирани имитации на тасоски тетрадрахми[10].

Укриването на находката от с. Горно Трапе може да се свърже със събития след 336 г. пр.Хр., тъй като най-късните монети (общо 54) са били отсечени във Филипи в периода 336-323 г.пр.Хр. Находката може да се свърже с Александровите военни кампании в земите на траките преди похода му на Изток[11].

По същото време вероятно са заровени около 20 бронзови монети на Филип II на територията на дн. гр. Троян[12], около 15 хемидрахми на Парион в околностите на кв. Видима (гр. Априлци)[13], както и редица единични екземпляри на македонските владетели.

Находката от с. Горно Трапе подчертава значителната роля на бронзовите монети от този период в паричното обращение на локалния пазар[14]. От друга страна, тя дава възможност да се допълни информацията за основните пунктове на проникване на македонски монети, сечени във Филипи, към вътрешността на Тракия. Разпространението на тези монети в описвания район може да се обясни с ролята и разнообразието на сезонни пътни артерии, прекосяващи билото на Хемус на север[15].

БЕЛЕЖКИ

1. Находката е частно притежание. Според откривателя при намирането на монетите са забелязани множество керамични фрагменти, което навежда на мисълта, че съкровището произхожда от древно селище.
2. ***Б. Русева***. Монетната циркулация в Тракия през ранния елинизъм (по данни на монетните съкровища). - Нумизматика, 1989, 3, с. 25.
3. ***К. Димитров***. Съкровища с автономни монети, търговски връзки и инфраструктура на Тракия през IV в.пр.н.е. - Исторически преглед, 1989, 9, с. 34.
4. ***К. Димитров***. Колективна находка с бронзови монети на Филип II, Александър Велики и Севт III от с. Могилово, Старозагорски окръг. - Археология, 1986, 4, 32-40.
5. ***Д. Горова***. Колективна монетна находка от елинистическата епоха от с. Кошарица, Поморийско (ICCH 788). - Нумизматика, 1991, 1-2, 47-58.
6. ***A. Bellinger***. Phillippi in Macedonia. - ANS, MN, 11, 1964, 41-52.
7. ***Ст. Топалов***. Подражания на бронзови монети на Филип II. - Анали, 1995, 1-2, 24-27.
8. ***К. Димитров***. Колективна находка..., с. 33.
9. ***Н. Мушмов***. Колективни находки на монети. - ИБАИ, 4, 1926-1927, с. 321.
10. ***Т. Герасимов***. Колективни находки на монети през 1940. - ИБАИ, 14, 1940-1942, с. 54.
11. ***J. Yoroukova***. Les invansions macédoniennes en Trace et les trouvailles monétaires. - In: Actes du CIN. Louvain-la-Neuve - Luxembourg, 1982, 215-225.
12. ***И. Христов***. Границата между Тракия и Мизия I-III век. Поселищно развитие и административни промени между реките Вит и Янтра. - Поселищни проучвания, 1995, 3-4, с. 76.
13. ***И. Христов***. Монетна находка, трасираща Русалийския проход. - В: Нумизматика. Нови проучвания. В. Търново, 1995, 3-4.
14. ***К. Димитров***. Развитие на Тракия през ранноелинистическата епоха (340-270 г.пр.н.е.) според съкровищата с монетни типове “Филип II” и “Александър Велики”. - Исторически преглед, 1990, 2, 74-75.
15. ***И. Христов***. Границата между Тракия и Мизия...

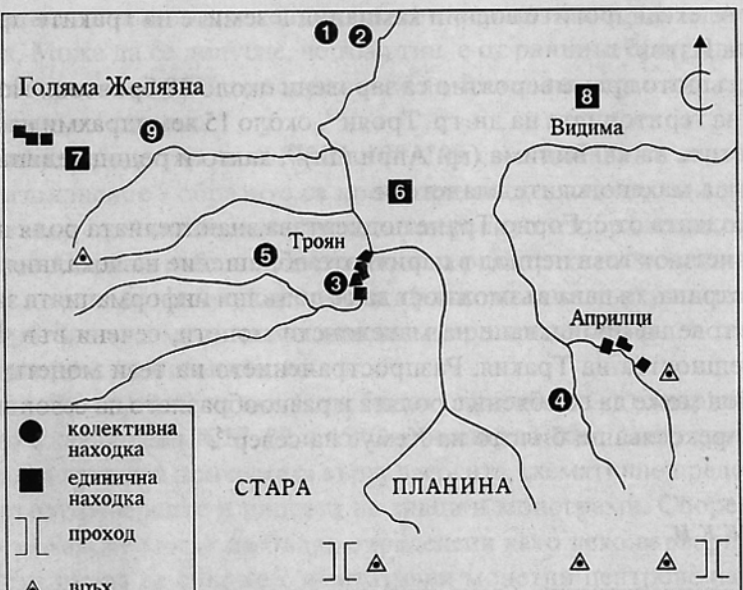

Карта на сребърни и бронзови монетни находки от елинистическата епоха в Троянско

1. С. Ломец. 100 драхми от Александър III (варваризати). Н. Мушмов. Колективни находки на монети. - ИБАИ, 1925-1926.
2. С. Ломец. 30 тетрадрахми от о-в Тасос. Н. Мушмов, Колективни находки на монети. - ИБАИ, 1932-1933.
3. Гр. Троян. Колективна находка от монети (бронз) на Филип II. Частно притежание.
4. Гр. Априлци (кв. Видима). Около 15 хемидрахми на Парион. И. Христов, Монетна находка, трасираща Русалийския проход. - В: Нумизматика. Нови проучвания. В. Търново, 1995.
5. С. Горно Трапе. 109 бронзови монети на Филип II и Александър III. Находка, описвана в настоящото съобщение.
6. С. Белиш. Единични находки на бронзови монети на Филип II и Месембрия. Частно притежание.
7. С. Голяма Желязна. Тетрадрахми на Филип II (варварско подражание). Находката е разпиляна. Известни са единични екземпляри в частни колекции.
8. С. Дебнево. Единични находки на тетрадрахми на о-в Тасос. Частно притежание.
9. С. Старо село. 36 тасоски тетрадрахми (варваризирани). Т. Герасимов. Колективни находки на монети през 1940. - ИБАИ, 14, 1940-1942.

ТАБЛИЦА 1

Разпределение на македонските монети в съкровището от с. Горно Трапе по периоди и монетарници

	До 336 г.	336-323 г.	Недатирани	Общо
Филипи	21	54	-	75
Неопределени	-	-	34	34
Общо	21	54	34	109

ТАБЛИЦА 2

Допълнителни знаци и монограми върху бронзовите монети от находката до с. Горно Трапе

ΑΝΒ	ΑΝ	ΑΝΕ	ΘΡ	Ǝ	Λ	Γ	Ε	Ʒ
1	2	3	4	5	6	7	8	9

ΔΙ	Δ	ΝΙ	Ε'	ΑΡ	\\	⋋Ε	Ϙ	✳
10	11	12	13	14	15	16	17	18

КАТАЛОГ

Филип II (359-336 г.пр.Хр.)

Тип: А. Глава на младеж с тениа. (Р. ΦΙΛΙΠΠΟΥ Конник в скок)

Подтипове (на реверса и аверса):

А. Глава надясно / конник надясно.
Б. Глава наляво / конник надясно.
В. Глава надясно / конник наляво.
Г. Глава наляво / конник наляво.

№	Подтип	Символи, монограми и знаци на реверса (под конника)	Тегло в г	Забележка
I	II	III	IV	V
1	А	A/B	6,4	
2	А	A/ връх на копие наляво	5,8	
3	А	⊙P	5,53	
4	А	Ǝ	5,54	
5	А	A/E	6,45	
6	А	Λ	5,13	
7	А	♉ череп на бик	6,15	
8	А	звезда	5,5	
9	Б	неясен символ	5,5	
10	А	A/B	6,86	
11	А	Λ	6,02	
12	А	⋇ мълния, хоризонтална	5,6	
13	А	⊙	5,14	
14	Б	⋇ мълния, вертикална	6,4	
15	А	липсва символ	6,26	
16	А	липсва символ	5,65	
17	А	Σ	6,48	
18	Б	Γ	4,94	
19	А	E	6,33	
20	А	Ϙ	6,33	
21	А	E	6,25	
22	А	A	6,92	
23	А	делфин	5,86	
24	А	лък	6,08	
25	А	N|	6,03	
26	А	A	6,45	
27	Б	неясен символ	6,63	
28	А	липсва символ	6,00	варваризирана
29	А	Γ:	7,1	
30	А	A/B	6,66	
31	В	N–	5,08	
32	В	Γ	8,34	лице с брада
33	А	лък	6,12	
34	А	връх на копие, надясно	6,49	
35	А	Δ|	5,22	

№	Подтип	Символи, монограми и знаци на реверса (под конника)	Тегло в г	Забележка
I	II	III	IV	V
36	А	Λ	6,9	
37	Б	липсва символ	5,47	варваризирана
38	А	A/	5,7	
39	А	A/	5,68	
40	А	лък	5,51	
41	А	кантарос	5,65	
42	А	♉ череп на бик	5,56	
43	Г	звезда	7,19	
44	Б	/	5,29	
45	В	липсва символ	6,23	варваризирана
46	А	връх на копие, наляво	6,55	
47	А	A/E	5,45	
48	А	връх на копие, надясно	5,70	
49	А	A	5,89	
50	А	♉ череп на бик	5,53	
51	А	грозд	5,82	
52	А	двойна брадва	7,30	конник с каузия
53	Б	⋇ мълния хоризонтално	6,05	
54	А	Γ	5,80	
55	А	кантарос	5,52	
56	А	E	6,40	
57	А	звезда	5,98	
58	А	AP	6,64	
59	А	♉ череп на бик	5,81	
60	А	E	5,80	
61	Б	⋇ мълния хоризонтално	6,09	
62	Б	грозд	6,21	
63	Б	E	6,23	
64	Б	неясен символ	6,31	
65	А	Ǝ	7,00	
66	А	OP	6,30	
67	Б	липсва символ	6,04	
68	А	\\	4,90	
69	А	Ǝ	6,24	

КАТАЛОГ

Александър Велики (336-323 г.пр.Хр.)
Аверс: Глава на млад Херакъл надясно.
Реверс: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ** Калъф с лък и кривак.
Подтипове:
А. Калъфът горе с отвора наляво, кривакът долу с дръжка наляво.
Б. Калъфът долу с отвора наляво, кривакът горе с дръжка наляво.
В. Глава на младеж с тения / конник в скок надясно.

№	Подтип	Символи, монограми и знаци на реверса (под конника)	Тегло в г	Забележка
I	II	III	IV	V
70	Б	горе делфин (?)	6,22	
71	А	горе делфин (?)	6,20	
72	А	горе неясно / долу делфин	6,22	
73	Б	горе звезда	5,92	
74	Б	липсва символ	6,00	
75	Б	горе мълния	6,12	
76	А	долу грозд	5,74	
77	А	неясен символ	6,20	
78	Б	ꓘE горе	5,92	

№	Подтип	Символи, монограми и знаци на реверса (под конника)	Тегло в г	Забележка
I	II	III	IV	V
79	А	Δ горе	5,89	
80	Б	ꓘE горе	5,75	
81	Б	ꓘE горе	5,85	
82	Б	липсва символ	6,15	
83	А	липсва символ	6,32	
84	А	∇ горе/долу грозд	5,82	
85	А	долу грозд	6,07	
86	А	липсва символ	6,00	
87	А	липсва символ	6,32	
88	А	Δ горе	5,68	
89	Б	горе мълния хоризонтално	5,69	
90	Б	Γ горе	6,18	
91	Б	горе мълния хоризонтално	5,73	
92	Б	ꓘE горе	6,26	
93	Б	липсва символ	6,15	
94	А	долу грозд	5,80	
95	А	Δ горе/долу грозд	6,35	
96	Б	горе мълния хоризонтално	5,73	
97	Б	липсва символ	6,20	
98	Б	Γ горе	6,15	
99	А	Δ горе/долу мълния	5,86	
100	А	Δ горе	6,65	
101	Б	липсва символ	5,86	
102	В	конник в скок надясно	6,35	
103	А	липсва символ	5,87	
104	Б	ꓘE горе	6,00	
105	А	липсва символ	5,70	
106	Б	липсва символ	5,90	
107	А	липсва символ	5,86	
108		неопределен тип, липсва символ	6,90	калъфът горе, кривакът долу, силно наклонен
109		неопределен тип, липсва символ	6,96	калъфът и кривакът почти вертикално, успоредни

HOARD OF BRONZE COINS OF PHILIP II OF MACEDONIA AND ALEXANDER III THE GREAT FROM GORNO TRAPE VILLAGE, TROYAN REGION

Ivan Hristov

The treasure from Gorno Trape was found by chance in the spring of 1995 during the levelling of a piece of fertile farmland, half a kilometre south of the village. It is amongst the few deposits of coins, consisting only of coins of the two Macedonian leaders four centuries B.C., found north of Hemus. The find consists of 109 bronze coins of which 69 are of Philip II and 40 of Alexander.

The authors carried out a detailed analysis of the coin stamps, monograms and the separate types of coins. The meaningful role of bronze coins of this period in circulation in the local economy is underlined. The deposit enables the prime points of entry of Macedonian coins, minted in Philippi, entering the interior of Thrace to be determined. The spreading of these coins in the described area can be explained with the role and use of seasonal byways crisscrossing the Hemus Ridge to the north.

МОНЕТИ НА ФИЛИПОПОЛ ОТ КОЛЕКТИВНА НАХОДКА ОТ С. МАЛИНОВО, ЛОВЕШКО

Радослав Гущераклиев

През 1974 г. в землището на с. Малиново е намерена находка, съдържаща 2826 броя бронзови монети от II-III в. По броя на монетите находката е най-голямата от всички известни досега в България. Анализът на състава ѝ показва, че в нея се съдържат бронзови монети на 29 градски управи от различни провинции на Римската империя - Долна и Горна Мизия, Тракия, Македония, Мала Азия - и от самия Рим. Най-много са монетите на Марцианопол, Никополис ад Иструм, Хадрианопол и Анхиало. А по императори съответно на: Елагабал, Септимий Север, Каракала, Александър Север и Макрин[1].

В находката от Малиново един от най-големите градове на провинция Тракия, Филипопол, е представен с 13 монети - най-много в находка на север от Балкана. Анализът на около стотина колективни находки с монети на градски управи, намерени в България, показва, че монетите на Филипопол се срещат в над 30 от тях[2]. Почти всички по-големи находки, предимно от Северна България, съдържат монети на Филипопол - с. Студеница, с. Черковна, с. Единаковци, с. Горна Росица и т.н. - от 1 до 5 екземпляра. Само находките от с. Тодоричане и с. Единаковци имат съответно 11 и 6 броя. Не по-различно е и положението в Южна България - с тази разлика, че находки като тези от Аканджиево и Крепост съдържат съответно 15 и 22 броя. Вероятно находката от с. Крепост има и най-голям брой монети на Филипопол в състава си от откритите досега.

За разлика от съкровищата, единичните монети на града по-често се срещат на юг от Стара планина[3]. Това е напълно естествено, като се имат предвид местоположението на Филипопол и неговата градска територия. Монети на града са откривани и по време на археологически проучвания на селища, вили, могилни некрополи[4]. Както единичните, така и колективните монетни находки са с концентрация около Пловдивско, Хасковско, Старозагорско, Софийско на юг от Балкана, Шуменско, Разградско, Търновско и Ловешко на север от Балкана. По-рядко се срещат монети на Филипопол на запад от линията Сердика - Монтана - Пауталия. Същото се отнася и до находки от дунавския лимес, като изключение правят само монетите от Арчар и Русе. Монетите на Филипопол отсъстват от находки по Черноморието (градските територии на Дионисопол, Одесос, Месамбрия, Аполония, Анхиало, Деултум и Бизантион), а също и от градската територия на Никополис ад Нестум. Всеки извод относно тяхната циркулация на настоящия етап на проучвания би бил пресилен и еднозначен. Едно е безспорно - находките се намират предимно около значителни градски центрове, разположени на важни пътни артерии или около едри земеделски имения.

Само на територията на бившия Ловешки окръг са намерени единадесет съкровища, съдържащи монети на градски управи[5]. По-голямата част са разпръснати. В четири от тях има монети на Филипопол: Ловешко - неизвестно, по 1 брой на Каракала и Елагабал; с. Микре - 1 брой; с. Голяма Брестница - 4 на Елагабал. В Малиново тринайсетте монети са на: Комод - 1, Септимий Север - 4, Каракала - 5, Гета - 2, и Елагабал - 1. Освен тях в ИМ - Ловеч, има още 1 екземпляр от Септимий Север[6], но с неизвестно местонахождение. Находките от Ловешко и Северна България показват проникване, макар и епизодично, на единични монети още от средата на II в. Най-късните монети в Ловешко са от Елагабал, последния император, сякъл монети за Филипопол. Най-голям е притокът им при Северите и най-вече при Каракала и Елагабал - както за Ловешко, така и за Северна България.

И досега, въпреки многобройните проучвания[7], монографичният труд на Н. Мушмов[8] си остава единственото помагало при разработки, засягащи богатия репертоар от типове на Филипополската монетарница. Обнародваните след това монети на града са пръснати в различни издания у нас и в чужбина. При това положение трудно могат да се фиксират нови типове, тяхната поява и развитие. Въпросът е от съществено значение, като се има предвид информацията, която те носят за различни моменти от историята на града и неговата територия. В находката от Малиново като нови типове с известни уговорки са дадени монетите на Септимий Север/Артемида ловджийка; С. Север/Арес; С. Север/Аполон; Каракала/Атина; Гета/Еквитас; Гета/Асклепий. При типа с Артемида богинята държи в дясната ръка не клонче, а стрела. При типа с Атина богинята се опира на скиптър, а не на обърнато копие. Еквитас се среща само по монети на Каракала, Елагабал

и Корнелия Паула. Типът с изображение на Хелиос е анализиран отделно и няма да се спираме на него[9].

По отношение на номиналите всички монети от находката са с тегло около и над 15 - до около 19 г[10]. Според Н. Мушмов[11] монетите на Филипопол над 16 грама, спадат към медальоните. Според нас това са монети от голям номинал. Медальоните на Филипопол и на останалите градски управи се различават от монетите не само по тегло и диаметър, но и по стил и типология.

Макар и разгледани като част от колективна монетна находка - Малиново, монетите на Филипопол ще подпомогнат изясняването на различни въпроси, свързани с дейността на тази монетарница.

КАТАЛОГ[12]

ФИЛИПОПОЛ

Комод - с името на легата Caecilius Servilianus (ок. 186 г. ?):

1.Л. **AVKMAP . A/KOMOΔOC.** Бюст на Комод с лавров венец, ризница и наметало, надясно.

О. **HГ(E)KAICEPOV . ΛIANOVΦI/ .. ПОПО/ ...** Речен бог, полулегнал наляво. В дясната ръка - неясно, с лявата ръка се подпира на повалена урна, от която изтича вода.

Диам. - 31/27, тегло - 13,67.

Н. Мушмов, 1926, №160.

Обр. 1.

Септимий Север

2.Л. **AVTKΛCEП/CEVHPOCП.** Бюст на императора с лавров венец, ризница и наметало, надясно.

О. **MHTPO . ΦIΛ/IППОПОΛEΩC.** Артемида, права, надясно. В лявата ръка, протегната напред, държи лък, в дясната ръка, спусната покрай тялото надолу, държи стрела. До краката вляво от богинята - елен наляво с глава надясно.

Диам. - 28/29, тегло - 17,72.

Н. Мушмов, 1926, №307, табл. XIV (но държи в дясната ръка не клонче, а стрела).

Обр. 2.

3.Л. **.../CEVHPOC Π.** Изображението както при №2.

О. **MHT ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟΛΕΩ.** Арес, прав, насреща, с глава наляво. В доспехи. С дясната ръка придържа опрян на земята щит, с лявата ръка се опира на обърнато към земята копие.

Диам. - 28/27, тегло - 17,97.

Нов тип.

Обр. 3.

4.Л. **AVTKΛCE(Π)/CEVHPOC Π.** Изображение както при №2.

О. **MHTPO . ΦΙ/ΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩ.** Аполон гол, прав, насреща, с глава наляво. В дясната ръка държи патера над горящ жертвеник, в лявата ръка, спусната покрай тялото - лаврова клонка.

Диам. - 30, тегло - 18,95.

Нов тип.

Обр. 4.

5.Л. **AVTKΛCEΠT/CEVHPO(CΠ).** Глава (?) на императора с лавров венец, надясно.

О. **M(HTP)OΦΙ(Λ)/Ι/ΠΠΟΠΟ(ΛΕΩ).** Конкордия, права, насреща, с калат на главата, наляво. В дясната ръка, протегната напред, държи патера над пламтящ жертвеник, в лявата ръка - рог на изобилието.

Диам. - 28, тегло - 15,25.

Н. Мушмов, 1926, №310.

Обр. 5.

Каракала

6.Л. **AVT KMAVP CEVH/ANTΩNEI(NOC).** Глава на Каракала с лавров венец и брада, надясно.

О. **KOINONΘPAKΩN AΛE/ZANΔPIA EN /ΠVΙΘΙΑ/ ΦΙΛΙΠΠΟ/ ΠΟ/...** Хелиос, гол, в ход надясно, с лъчест венец на главата. Дясната ръка вдигната за поздрав, в лявата ръка, през която е прехвърлена мантията, държи камшик.

Диам. - 29, тегло - 16,45.

Р. Гущераклиев. Монета на Филипопол с изображение на Хелиос. - ГМСБ, 19, 1993, 53-55 и цит. лит.

Обр. 6.

7.Л. **AVT K MAVP CEVH/ANTΩ NEINOC.** Изображение както при №6.

О. **KOINON ΘPAKΩ /NA/ ΛEZANΔPIA (ΠV) ΘΙ/ A/ EN ΦΙΛΙΠΠΟ/ ΠΟΛΙ.** Зевс-Никефорос на престол без облегало, наляво. В дясната ръка държи Нике, с лявата ръка - скиптър.

Диам. - 30/29, тегло - 17,62.

Н. Мушмов, 1926, №383.

Обр. 7.

8.Л. **(ANTΩN) INOC/ AVTKM AVPH.** Бюст на Каракала с лавров венец, копие и щит, наляво.

О. **... / ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ ΛΕΩC.** Херакъл, полулегнал, върху лъв в ход надясно. В лявата ръка държи кривак.

Диам. - 27, тегло - 15,08.

Н. Мушмов, 1926, №401.

Обр. 8.

9.Л. **(ANTΩ)NINOC/ AVT KMAVPH.** Изображение както при №8.

О. **MHTP(O)ΦΙ/ ΛΙΠΠΟΠΟΛΕ/ ΩC.** Асклепий, прав, насреща, с глава наляво. С дясната ръка подава яйце на змия, обвита около тояга, лявата ръка - пред гърдите.

Диам. - 28/29, тегло - 14,27.

Н. Мушмов, 1926, №402.

Обр. 9.

10.Л. **(ANT)ΩNINOC/ AVTKMAVPH.** Изображение както при №8.

О.**ΦΙΛΙΠΠΟ/ ΠΟΛΕΙΤΩN.** Атина, права, насреща, с шлем на главата, наляво. В дясната ръка, протегната напред, държи патера над жертвеник, а с лявата се опира на скиптър. До скиптъра вдясно - опрян на земята щит.

Диам. - 29/28, тегло - 16,92.

Н. Мушмов, 1926 (?), №414 (опира се не на копие, както е според Н. Мушмов, а на скиптър).

Обр. 10.

Гета:

11. Л. **AVT KΠCEΠ/ TIMI .. ΓETA(C).** Глава на Гета с лавров венец, надясно.

О. **ΦΙΛΙ ΠΠ ΟΠ / ΟΛΕΙΤΩΝ.** Еквитас, права, насреща, с глава наляво. В дясната ръка държи везни, а в лявата - рог на изобилието.

Диам. - 29, тегло - 15,95.

Нов тип.

Обр. 11.

12. Л. **AVT ... / ΠΤΙ ΓΕ TAC.** Бюст на императора с лавров венец, ризница и наметало, надясно.

О. **ΦΙΛΙΠ ΠΟ / ΠΟΛΕΙΤΩΝ.** Асклепий, прав, насреща, с глава наляво. С дясната ръка се подпира на тояга, около която е обвита змия, и ѝ подава яйце. Лявата ръка - пред гърдите.

Диам. - 28, тегло - 16,55.

Й. Юрукова. Циркулация на "колониални" гръцки монети в Източните Родопи. - Родопски сборник, 4, 1976, с. 207, №6.

Обр. 12.

Елагабал

13. Л. **AV/ TKMAVP / ANTΩNEINOC.** Бюст на Елагабал с лавров венец, копие и щит, наляво.

О. **MHTPOΠΟΛΕΩC ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC NEΩKOPON.** Хермес, гол, прав, наляво. В дясната ръка държи кесия, а в лявата, през която е преметната мантия, опрян на рамо кадуцей.

Диам - 28/27, тегло - 14,90.

Нов тип.

Обр. 13.*

Септимий Север

14. Л. **AVT KΛ CEΠT / CEVHPOCΠ.** Глава на Септимий Север с лавров венец, надясно.

О. **MHTP ΦΙ / ΛΙΠΠΟΠΟ/ ΛΕΩC.** Хигия и Асклепий един срещу друг. Хигия, вляво, права, надясно, храни змия от патера. Асклепий вдясно, прав, насреща, с глава наляво. С дясната ръка подава яйце на змия, обвита около тояга, лявата ръка е пред тялото.

Диам - 28,5/28, тегло - 16,80.

Инв. №1109, Ловешко - неизвестно.

Н. Мушмов, 1926, №296.

Обр. 14.

---

* Дотук монетите са от Малиново.

БЕЛЕЖКИ

1. ***Р. Гущераклиев.*** Колективна монетна находка - с. Малиново, Ловешко. - В: Сборник в памет на акад. Й. Иванов (под печат).
2. Находките са по следните публикации и съобщения в редовно издавания допреди години Бюлетин. За Северна България - ***М. Цочев.*** Колективна находка от бронзови монети от с. Благоево, Великотърновско. - ИИМВТ, 6, 1991, 141-158; Колективна находка от бронзови монети от с. Капиново, Великотърновско. - ИИМВТ, 12, 1997, 156-168; Колективна находка от бронзови монети от Родина, Великотърновско. - ИИМВТ, 10, 1995, 87-99; ***Т. Герасимов.*** Колективни находки на монети през 1956 и 1957. - ИАИ, 22, 1959 (с. Тодоричане); Монетни съкровища, намерени в България през 1958 и 1959 г. - ИАИ, 25, 1962, с. 230 (Единаковци); Монетни съкровища, намерени в България през 1964 г. - ИАИ, 28, 1965, 247-248 (Горна Росица); Колективни находки на монети през 1951, 1952, 1953 и 1954 г. - ИАИ, 20, 1955, 605-606 (Арчар); Колективни находки на монети през 1940 г. - ИБАИ, 16, 1940-1942, с. 282 (Долец); Съкровища от монети, намерени в България през 1960 и 1961 г. - ИАИ, 26, 1963, с. 258 (Черковна); Колективни находки на монети през последните години 1941-1945 г. - ИБАИ, 15, 1946, с. 236 (Голяма Брестница); Колективни находки на монети през 1939 г. - ИБАИ, 13, 1939, с. 343 (Ловешко); ***Н. Мушмов.*** Колективни находки на монети през 1925-1926 г. - ИБАИ, 4, 1926-1927, с. 324 (Липник); ***М. Мирчев, В. Антонова.*** Една колективна монетна находка. - ИНМШ, 5, 1972, 95-106 (Студеница); ***Й. Юрукова.*** Монетни находки, открити в България през 1977 и 1978 г. - Археология, 1979, 4, с. 61 (Микре); Монетни находки, открити в България през 1973 и 1974 г. - Археология, 1978, 2, с. 74 (Малиново). За Южна България - ***Т. Герасимов.*** Колективни находки на монети. - ИАИ, 17, 1950, с. 317 (Драгомир); Монетни съкровища, намерени в България през 1958 и 1959 г..., с. 226 (Избегли); Монетни съкровища, намерени в България през 1965 г. - ИАИ, 29, 1966, с. 211 (Аканджиево); Монетни находки, намерени в България през 1960 и 1961 г..., с. 264 (Правище); Колективни находки на монети през 1956 и 1957 г..., с. 362 (Продановци); Колективни находки на монети през 1937 и 1938 г. - ИБАИ, 12, 2, 1938, с. 452 (Висока могила); ***Н. Мушмов.*** Цит. съч., 325-326 (Татарево); ***Й. Юрукова.*** Циркулация на “колониални” гръцки монети в Източните Родопи. - Родопски сборник, 4, 1976, 193-214 (Крепост); Монетни находки, открити в България през 1975 и 1976 г. - Археология, 1978, 4, с. 59 (Пловдивско и Аканджиево); Монетните находки, открити в България през 1981 г. - Археология, 1983, 1-2, с. 115 (Димитровград); Монетосеченето на градовете в Долна Мизия и Тракия II-III век. Хадрианопол. С., 1987, с. 111 (Братя Кунчеви); За находката, намерена около София - НИМ купи римско съкровище. - 24 часа, 24.12.1994, с. 3.
3. ***Т. Герасимов.*** Колективни находки на монети през 1934, 1935 и 1936. - ИБАИ, 9, 1937, с. 319 (Хисаря); ***К. Жуглев, Й. Калудова.*** Към историята на античното селище при Асеновград. - Археология, 1962, 1, с. 42 (Асеновградско); ***Н. Мушмов.*** Цит. съч., с. 321 (Костенец - банята); ***Ст. Авдев.*** Монетните находки от България, намерени в периода 1823 - 1900 г. (По данни архивни и литературни). - Нумизматика, 1981, 2, с. 29, 32 (Сливен, Русе); ***Цв. Дремсизова.*** Една находка от Сапарева баня. - ИАИ, 18, 1952, с. 357; ***И. Прокопов.*** Нумизматична колекция на Смолянския музей V в.пр.Хр. - VI в. С., 1991, с. 12 сл.; ИМ - Благоевград - по сведения на колегата Маргарита Андонова в музея се съхраняват 11 монети на Филипопол; ***П. Бънов.*** Поселищен живот в земите по долното течение на реките Искър, Вит и Осъм през II - III в. (По монетни данни). - ИМСЗБ, 22, 1994, с. 62 (Плевен-

ско); ИМ - В. Търново - по сведение на колегата М. Цочев и др. Искам да изкажа своята благодарност на колегите М. Андонова и М. Цочев за тяхната отзивчивост при съвместната ни работа.

4. ***Т. Герасимов***. Археологически вести. - ИБАИ, 13, 1939, 340-341 (Никополис ад Иструм); ***Б. Султов***. Принос към античната история на Павликенския край. - ИОМВТ, 1, 1962, с. 15; Б. Султов - проучвания на античния керамичен център Бутово; ***Д. Овчаров***. Вила Рустика до с. Могилец, Търговищко. - Археология, 1969, 1, с. 33; ***Хр. Буюклиев***. Трако-римски могилен некропол в района на промишления комплекс "Марица-Изток". - Археология, 1962, 1, 50-55; ***Д. Николов, Кр. Калчев***. Разкопки на обект "Младежки дом" в Стара Загора през 1982 г. - ИМЮИБ, 9, 1986, с. 63; ***Д. Аладжов***. Разкопки на трако-римски могилен некропол при Меричлери. - ИАИ, 28, 1965, с.102; ***Б. Дякович***. Находки из некропола на Античния Пловдив. - ИБАИ, 2, 1923-1924, 58-59; ***Хр. Джамбов, М. Матеев***. Форумният комплекс на Филипопол. - Археология, 1979, 3, с. 54; ***К. Димитров***. Монети от римския и ранновизантийския период. - Севтополис, 2, 1984, с. 107 и др. проучвания.
5. ***Р. Гущераклиев***. Колективни монетни находки, намерени на територията на Ловешки регион (IV в.пр.Хр. - V в.). - ГМСБ, 20, 1994, с. 137 сл.
6. ИМ - Ловеч, Инв. №1109. В стара инвентарна книга на музея, водена от М. х. Неделчев, са посочени още две монети от Филипопол (Комод - 1, и 1 брой неопределена, но затова пък с местонахождение с. Каленик).
7. ***Т. Герасимов***. Няколко монети и медальони от Филипопол. - ГПНБМ, 1931-1934, с. 117 сл.; Монета на град Филипопол с изображение на един от хълмовете му. - ГНБП, 1937-1939, 161-173; Храм на Дионис върху една монета от Филипопол. - РП, 4, 1950, 189-193; Монета на Филипопол с персонификациите на града и две реки. - ИАИ, 17, 1950, 312-313; Бележки върху Питийските, Александрийските и Кендризийските игри във Филипопол. - В: Изследвания в чест на акад. Димитър Дечев по случай 80-годишнината му. С., 1958, 289-304; Образи на тракийския певец Евмолп по монети на Филипопол. - Археология, 1972, 2, 42-45; Един фалшив медальон с името на Филипопол в Тракия. - ИАИ, 34, 1974, 313-315; ***К. Колев***. Два новопостъпили медальона в Пловдивския музей. - Археология, 1967, 3, 43-45; Джендем тепе, изобразено върху антична монета от Филипопол. - МПК, 1969, 1, 7-10; Хълмът Бунарджика, изобразен върху антична монета от Филипопол. - Нумизматика, 1976, 1-2, с. 28 сл.; Уникални псевдоанатомни филипополски монети. - ИМЮБ, 15, 1989, 165-187; Храм на Асклепий, изобразен върху монети на Филипопол. - ИМЮБ, 16, 1990, 87-111 и цит. там лит.; ***Й. Юрукова***. Религиозният синкретизъм в Тракия, Мизия и Македония според монетите от римската императорска епоха. - ИАИ, 34, 1974, с. 27 сл.; Антични и ранновизантийски монети. - В: Перник, 1. 1981, с. 223 сл.; Митът за Орфей в монетосеченето на тракийските градове. - Нумизматика, 1982, 3, 5-12; Крепостните съоръжения на Филипопол и монетните образи. - Нумизматика, 1989, 1, 3-8; ***А. Стефанова***. Медальон от Филипопол с изображение на здравеносни божества. - Нумизматика, 1982, 3, 13-18 и др. проучвания.
8. ***Н. Мушмов***. Античните монети на Пловдив. - ГПНБ, 1925, [1926], 1-107 и прилож.
9. ***Р. Гущераклиев***. Монета на Филипопол с изображение на Хелиос. - ГМСБ, 19, 1993, с. 53-55.
10. Монетите са претеглени на механична везна.
11. ***Н. Мушмов***. Античните монети на Пловдив..., с. 15.
12. Монетите в каталога са цитирани по: ***Н. Мушмов***. Античните монети на Пловдив...; ***Й. Юрукова***. Циркулация на "колониални" гръцки монети..., с. 207, №6. Снимките към каталога, както и настоящата разработка са направени с помощта на д-р Иля Прокопов.

COINS OF PHILIPOPOLIS FROM THE HOARD OF THE VILLAGE OF MALINOVO, REGION OF LOVETCH

Radoslav Gushterakliev

The treasure from Malinovo, region of Lovetch, is one of the largest containing provincial Roman coins - 2826 examples. Bronze coins of 29 town governors from different provinces of the Roman Empire - Lower and Upper Moesia, Thrace, Macedonia, Asia Minor, and those of Rome herself are registered in this collection. 13 coins of Philipopolis are contained in the deposit. This is the largest number of Philipopolian coins found north of Hemus. Apart from the known types, the author presents new variants of types - Septimus Severus/Artemis; Septimus Severus/Aries; Septimus Severus/Appollo; Caracalla/Athena; Geta/Equitus; Geta/Aesclepius. A study has been made of the finds of Roman provincial coins found in the Lovetch region. The author presents a catalogue with metric details containing 14 coins (13 are from the treasure, the fourteen one is from the same deposit in the area of the town of Lovetch) and pictures of all the coins.

МОНЕТИ НА ФИЛИПОПОЛ ОТ КОЛЕКТИВНА НАХОДКА ОТ С. МАЛИНОВО, ЛОВЕШКО

Радослав Гущераклиев

COINS OF PHILIPOPOLIS FROM THE HOARD OF THE VILLAGE OF MALINOVO, REGION OF LOVETCH

Radoslav Gushterakliev

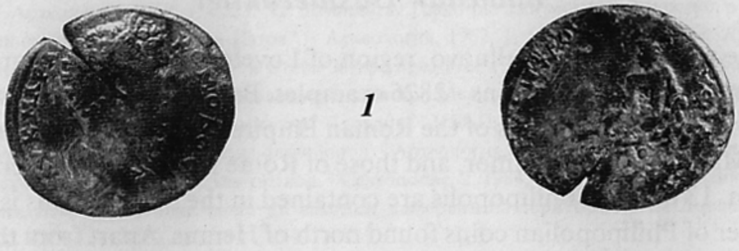

1

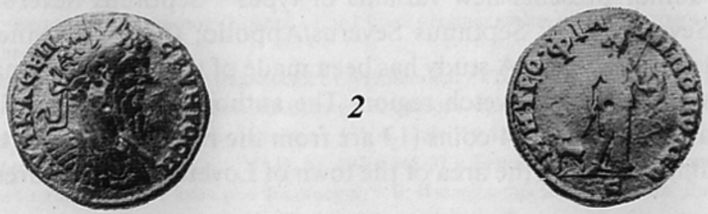

2

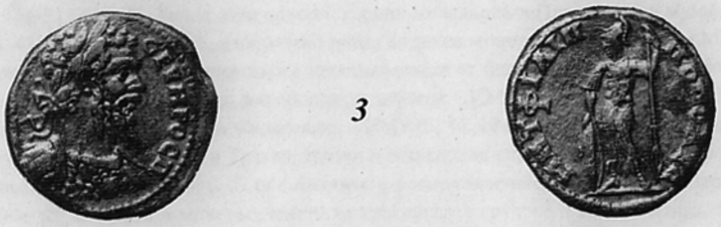

3

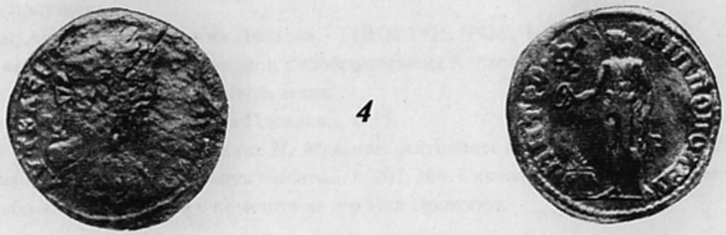

4

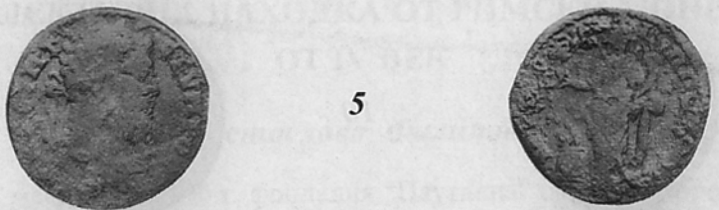

5

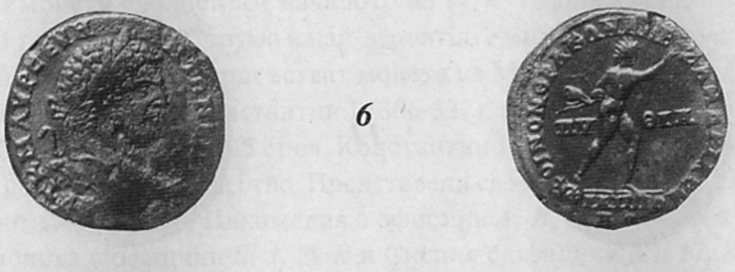

6

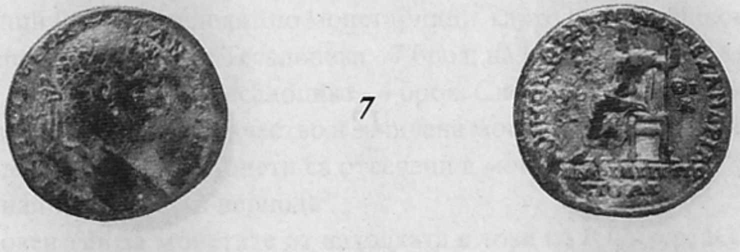

7

8

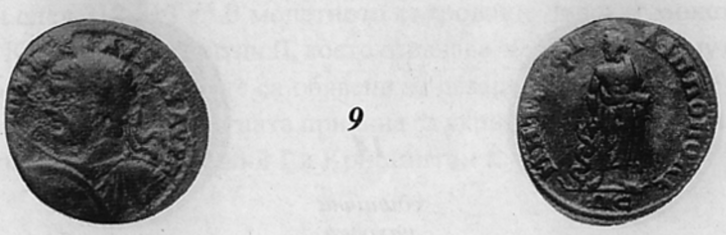

9

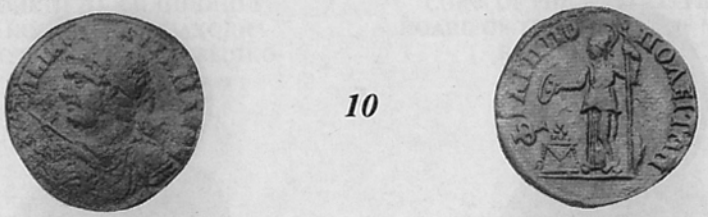
10

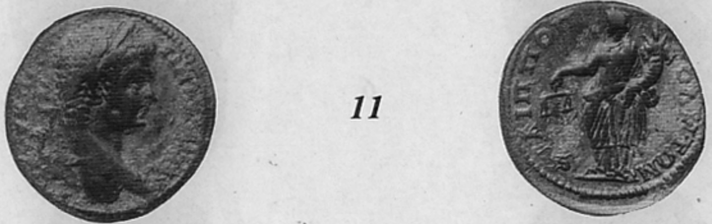
11

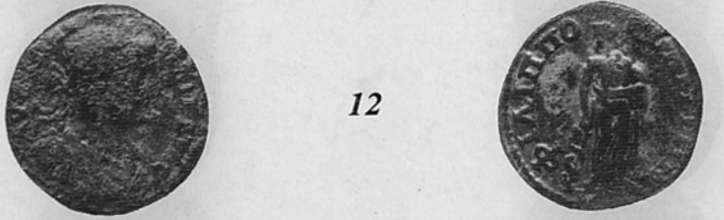
12

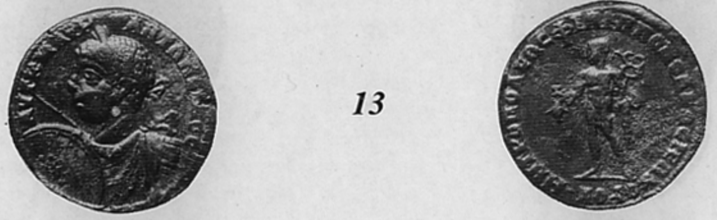
13

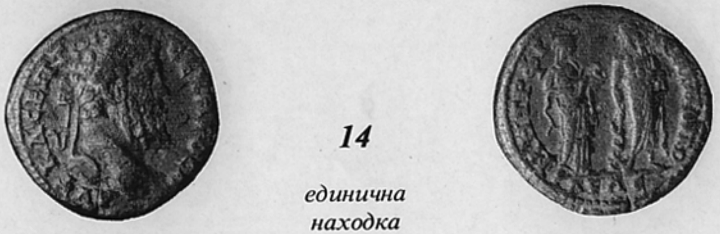
14

единична находка

КОЛЕКТИВНА НАХОДКА ОТ РИМСКИ МОНЕТИ ОТ IV ВЕК

Светослава Филипова

През месец май 1996 г. фондация "Пауталия" откупи 71 броя римски бронзови монети (фолиси) от началото на IV в.[1] Находката е от района на средното течение на р. Струма и най-вероятно е част от по-голямо монетно съкровище. В находката присъстват монети на Максимин II Даза (305-313), Лициний I (308-324) и Константин I (306-337), както следва: Максимин II Даза - 1 брой, Лициний I - 45 броя, Константин I - 22 броя, и 3 броя монети, които са с много лошо качество. Представени са монетарниците в Хераклея с официни ***А, В, Г, Δ, Е***, Никомедия с официни ***А, В, Г, Δ,*** Кизик с официна ***Н***; Тесалоника с официни ***В, Г, Δ, Е*** и Сисция с официни ***Δ*** и ***Е*** . Монетите на Лициний I се разпределят по монетарници, както следва: Никомедия - 4 броя; Хераклея - 30 броя; Тесалоника - 7 броя; на Константин I - Хераклея - 14 броя; Кизик - 1 брой; Тесалоника - 4 броя; Сисция - 2 броя. Монетата на Максимин Даза е с лошо качество и заличена монетарница. Както се вижда, преобладаващият брой монети са отсечени в монетарницата на Хераклея, една от най-активните в периода[2].

Основен тип за монетите от находката е този на Юпитер, IOVI CONSERVATORI, въведен в Хераклея през 311 г., а впоследствие и в останалите монетарници[3], както и неговите варианти IOVI CONSERVATORI AVGG и IOVI CONSERVATORI AVGG NN. Само една от монетите на Лициний I е от типа GENIO AV/GVSTI CMN, който в комбинация с надпис на аверса IMP C VAL LICIN LICINIVS PF AVG дава като най-ранна възможна година на отсичане на монетата 311[4]. Основното количество монети в находката са сечени след 312-313 г.[5] В монетното съкровище липсват монети на Лициний II, Крисп и Константин II, което означава, че укриването му е станало преди март 317 г., когато те са обявени за цезари и от тяхно име започват да се секат монети[6]. Вероятната причина за укриването му е Първата гражданска война между Лициний I и Константин I.

КАТАЛОГ

I. Максимин II Даза (305-313)

1. Л. **IMP C MAXIMINVS PF AVG.** Бюст с лавров венец и броня, надясно.
О. Заличен надпис. Юпитер, прав, наляво, държи Виктория.
Диам. - 21/22.

II. Лициний I (308-324)

Никомедия (311-317)

1. Л. **IMP C VAL LICIN LICINIVS PF AVG.** Бюст с лавров венец, наляво.
О. **IOVI CONS/ERVATORI.** Юпитер, прав, наляво, държи Виктория, долу вляво - орел с венец в човката. В отреза - **SMN**, а в полето вдясно - А.
Диам. - 20/22.

2. Както при №1, но от официна ***Δ***.
Диам. - 18/18.

3. Както при №1, но от официна ***Г***.
Диам. - 20/19.

4. Както при №1, но от официна ***В***.
Диам. - 18/18.

Хераклея (313-317)

5. Л. Както при №1.
О. **IOVI CONSER/VATORI AVGG.** Юпитер, прав, наляво, в лявата ръка държи Виктория върху глобус, в дясната ръка - скиптър. Долу вляво - орел с венец в човката. В отреза - **SMHT**, официна ***А***.
Диам. - 20/21.

6-7. Както при №5.
Диам. - 21/20, 21/21.

8. Както при №5.
О. **...CONSER/..TORI A.GG.**
Диам. - 20/21,5.

9-10. Както при №5.
Диам. - 21/21, 19/22.

11. Както при №5.
Л. **.........CIN LICINIVS PF AVG.**
О. **IOVI CONSER/......AVGG.**
Диам. - 21/21.

12. Както при №5.
Диам. - 21/20.

13. Както при №5, но официна ***Г***.
Диам. - 21/22.

14-17. Както при №13.
Диам. - 21/21, 20/21, 21/20, 20/19.

18. Л. **IMP C.....CIN LICINIVS PF AVG.**
Както при №13.
Диам. - 21/21.

19-20. Както при №13.
Диам. - 21/20, 19/19.

21. Л. **......L LICIN LICINIVS PF AVG.**
Както при №13.
Диам. - 21/22.

22. Както при №13.
Диам. - 20,5/19.

23. Както при №5, но официна ***Δ*** .
Диам. - 21/20.

24-28. Както при №23.
Диам. - 21/21, 21/21, 21/21, 21/21, 21/21.

29. Както при №13.
Диам. - 21/22.

30. Както при №5.
Диам. - 21/20.

31. Както при №5.
О. **IOVI CONS/ERVATORI AVGG.** Официна ***А***.
Диам. - 21/20.

32. Както при №31, но официна ***В***.
Диам. - 21,5/23.

33. Както при №32.
Диам. - 21/20.

34. Както при №32, но официна ***Г***

Тесалоника (312-313)

35. Л. **IMP LIC LICINIVS PF AVG.** Бюст с лавров венец, броня и наметало, надясно.

О. **IOVI CONSERVATORI AVGG NN.** Юпитер, прав, наляво, в лявата ръка държи Виктория върху глобус, в дясната - скиптър. Долу вляво - орел с венец в човката. В отреза - **TSG.** Официна *Г.*

Диам. - 22/23.

36. Както при №35, но официна *Δ.*

Диам. - 22/23.

37-39. Както при №36.

Диам. - 22/20,5, 21/20, 21/21,5.

40. Както при №35, но официна *Е.*

Диам. - 22/21.

41. Както при №40.

Диам. - 21/21.

42. Л. Както при №1.

О. **GENIO AV/GVSTI CMN.** Гений, прав, наляво, държи патера. Заличена монетарница. Вдясно - *А* (първа официна), отгоре звезда.

Диам. - 23/19.

43. Л. Както при №1.

О. Заличено.

Диам. - 21,5/22.

44. Л. Както при №1.

О. Тип **IOVI CONSERVATORI AVGG.** Заличена монетарница.

Диам. - 22/20.

45. Л. Както при №1.

О. Тип **IOVI CONS/ERVATORI.** Заличена монетарница.

Диам. - 19/19.

III. Константин I (306-337)

Хераклея (312-317)

1. Л. **IMP C FL VAL CONSTANTIVS PF AVG.** Глава с лавров венец надясно.

О. **IOVI CONS/ERVATORI.** Юпитер, прав, наляво, в лявата ръка държи Виктория върху глобус, в дясната ръка - скиптър. Долу вляво - орел с венец в човката. В отреза - **HTB.**

Диам. - 21/20.

2. Л. Както при №1.

О. **IOVI CONS/ERVATORI AVGG.** В отреза - **SMHT**, официна *Е.*

Диам. - 22/22.

3. Л. **IM..FL VAL CONSTA....VS PF AVG.** Както при №1.

О. Както при№2.

Диам. - 22/20.

4. Както при №2.

Диам. - 21/21.

5. Л. Както при №1.

О. **IOVI CONSER/VATORI AVGG.** В отреза - **SMHT**, официна *В.*

Диам. - 21/21.

6. Както при №5.

Диам. - 21/21,5.

7. Л. **......VAL CONSTANTINIVS PF AVG.**

Както при №5.

Диам. - 20/20.

8. Както при №5.

Диам. - 21/20.

9. Както при №5.

О. **.OVI.....R/VA....AVGG.**

Диам. - 20/22.

10-13. Както при №5, но официна *Е.*

Диам. - 22/21, 21/22, 20/19, 21,5/21,5.

Кизик (312-313)

14. Л. Както при №1.

О. **IOVI CONS/ERVATORI.** В отреза - **SMK**, официна *Н.*

Диам. - 20/19.

Тесалоника (312-313)

15. Л. **IMP C CONSTANTINVS PF AVG.** Глава с лавров венец, надясно.

О. **IOVI CONSERVATORI AVGG NN.** В отреза - **TS.E.**

Диам. - 21/23.

16-17. Както при №15.
Диам. - 21/23, 21/20,5.

18. Л. **IMP C CONSTANTINVS PF AVG.** Бюст с лавров венец, броня и наметало, надясно.
О. Както при №15, но официна *B*.

Сисция (313)

19. Л. **IMP C CONSTANTINVS PF AVG.** Глава с лавров венец надясно.
О. **IOVI CONSERVATORI AVGG NN.** В отреза - **SIS**, официна *Δ*.
Диам. - 22/21.

20. Л. Както при №19.
О. **IOVI CONSERVATORI.** В отреза - **SIS**, официна *E*.
Диам. - 20/19.

21. Л. Заличен надпис.
О. Тип **IOVI CONSERVATORI AVGG.** Вероятно сечена в Хераклея, официна *B*.
Диам. - 18,5/19.

22. Л. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS PF AVG.** Глава с лавров венец, надясно.
О. Заличено изображение.
Диам. - 19/21.

БЕЛЕЖКИ

1. Благодаря на г-н Иля Прокопов за предоставената ми възможност да работя с монетите.
2. ***Б. Божкова.*** Монетарницата в Хераклея Тракийска през IV в. - Археология, 1978, 3, 8-18.
3. Пак там, с. 11.
4. ***C. H. V. Sutherland.*** The Roman Imperial Coinage, 4. London, 1967.
5. Ibid., 540-541.
6. ***B. Ralph Kankelfitz.*** Katalog romanicher Münzen, 2. München, 1976, S. 449, 468, 474.

A HOARD OF ROMAN COINS FROM THE 4TH CENTURY

Svetoslava Filipova

Details of 71 Roman bronze coins from the beginning of the 4th century have been released, which, most likely are part of a larger coin deposit. The find includes coins Maximinus II (305-313) 1 coin; Licinius I (308-324) 45 coins; Constantine I (306-337) 22 coins. Due to the deteriorated condition of the coin material, 3 of the coins have not been identified. The mints of Heracleum, Nicomedea, Kizik, Thessalonika and Sicily are represented. The hiding of the treasure is dated to be most likely before March 317 A.D. As the most plausible reason for the hiding of the treasure, the author accepts the civil war between Licinius I and Constantine I. The author encloses a catalogue.

СРЕДНОВЕКОВНИ ЕВРОПЕЙСКИ МОНЕТИ ОТ ФОНДА НА ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ - МОНТАНА

Андрей Тонев, Светла Александрова

Нумизматичният фонд на ИМ - Монтана, съдържа малко количество средновековни европейски монети[1], а именно: една находка от тройни грошове на полските крале Стефан Батори (1575-1586) и Сигизмунд III (1587-1632), както и талер на ерцхерцог Фердинанд (1564-1595).

Находката от тройни грошове е намерена при неизвестни обстоятелства в с. Камена Рикса и съдържа 28 броя монети, от които 25 броя на Сигизмунд III. Монетите са инвентирани под номера от 849 до 876 вкл.

Прави впечатление, че монетите са добре запазени и няма основание да твърдим, че са участвали в интензивно обращение. Трите монети на крал Стефан носят години на отсичане 1583 - 1 бр., и 1586 - 2 бр. Едната монета от 1586 г. е сечена в Рига, а останалите два броя са сечени в Полша. Монетите на Сигизмунд III са сечени от 1591 до 1605 г. вкл. - основната част в Полша, а само два броя носят инициалите на Рига.

Тези наблюдения, както и някои исторически факти ни позволяват да предположим, че находката е била трезорирана вероятно в годините 1605-1606, т.е. около сключването на мирния договор от Ситварок през 1606 г.[2]

КАТАЛОГ

1. Л. **SIGI - III..REX.PO.MDLI**
О. **GROS ARG TRIP RIG POLONI-94** (обр. 1)
2. Л. **STEP.D.G.REX.D..**
О. **15-86 GROS ARG TRIP CIVI RI-GH** (обр. 3)
3-13. Както №1.
14. Л. **SIGI.III.D.G.REX.PO.ONI**
О. **16-00 GR - OS ARG.TRIP.CIVI.RI** (обр. 2)
15-19. Както №1.
20. Л. **STEP.D.G.REX.PO.M.D.L**
О. **GROS.ARG.TRIP.M.D..** (обр. 4)

21-23. Както №1.
24. Както №14.
25-27. Както №1.
28. Както №20.

Талер на ерцхерцог Фердинанд (1564-1595)

Л. Владетелят, надясно, на главата "лилиенцептер" и жезъл в дясната ръка; околовръст надпис: **FERDINAND.D.G.ARHIDVX.AVSTRI** Æ

О. Коронован герб. Около него орнамент и надпис: **DVX.BVRGVNDIE. COMES.TIROLIS**

Сребро; диам. - 28; тегло - 49,01; инв. №1028.

БЕЛЕЖКИ

1. Съобщението е подготвено за печат през 1994 г.
2. *М. Йонов.* Политиката на Австрия и политическите движения в България от края на XVI до края на XVII в. - ГСУ-ФИФ, 1958.
3. Фотографиите са дело на И. Прокопов.

MEDIAEVAL EUROPEAN COINS FROM THE COLLECTION OF THE HISTORY MUSEUM - MONTANA

Andrei Tonev, Svetla Alexandrova

The authors present a find of threepenny pieces of the Polish kings Stefan and Sigismund III (1587-1632) and a thaler of Archduke Ferdinand (1564-1595). The authors date the hiding of the deposit to 1605-1606 when the Sitvarok Peace Treaty was signed. A short catalogue and illustrated table is shown.

КЪСНОСРЕДНОВЕКОВНИ ЕВРОПЕЙСКИ МОНЕТИ ОТ ФОНДА НА ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ - МОНТАНА

Андрей Тонев, Светла Александрова

MEDIAEVAL EUROPEAN COINS FROM THE COLLECTION OF THE HISTORY MUSEUM - MONTANA

Andrei Tonev, Svetla Alexandrova

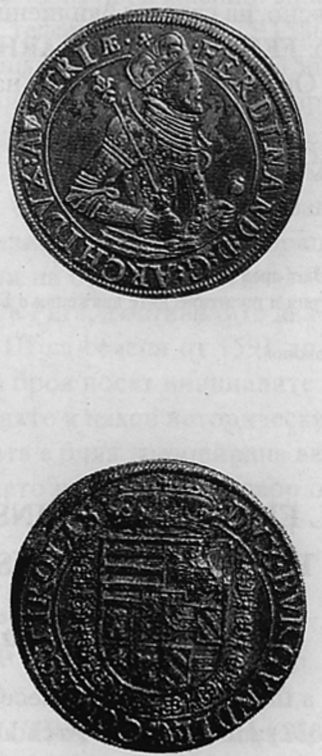

Талер на ерцхерцог Фердинанд (1564-1595)

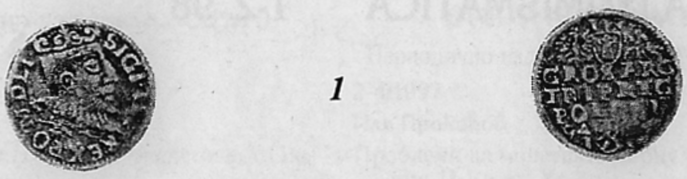

1

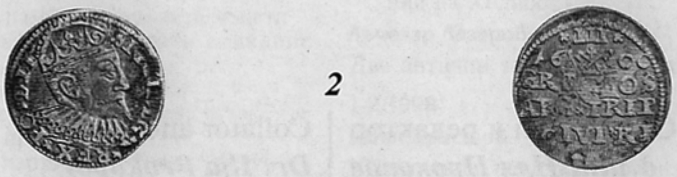

2

Тройни грошове на Сигизмунд III (1587-1632)

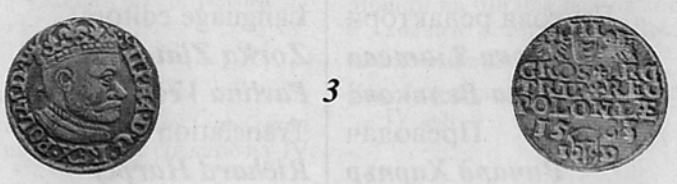

3

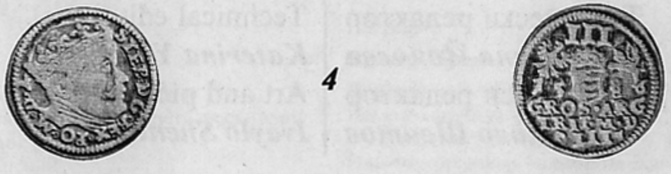

4

Тройни грошове на крал Стефан, сечени през 1583 и 1586 г.

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
STUDIA NUMISMATICA 1-2´98

Съставител и редактор	Collator and Editor
д.и.н. Иля Прокопов	*Dr. Ilja Prokopov*
Издатели	Publishers
Атанас Койчев	*Atanas Koytchev*
д.и.н. Иля Прокопов	*Dr. Ilja Prokopov*
Графичен дизайн	Graphic Design
Николай Пенев	*Nikolai Penev*
Езикови редактори	Language editors
Зорка Златева	*Zorka Zlateva*
Павлина Великова	*Pavlina Velikova*
Преводач	Translation
Ричард Харпър	*Richard Harper*
Коректор	Proof-reader
Павлина Великова	*Pavlina Velikova*
Технически редактор	Technical editor
Катерина Йончева	*Katerina Yoncheva*
Художествен редактор	Art and picture editor
Ивайло Шентов	*Ivaylo Shentov*

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Периодично издание на “АГАТО́”

1/1996

Асен Минкин

Олимпиадите, отразени от световното монетосечене
24 стр.; 15 ч/б сн.

2/1996

Лъчезар Лазаров. За древна Тракия

За прототипа на Кетрипоровите монети
Друга хипотеза за монетите с надпис ΑΓΑΘΟ
Към монетосеченето на Адей
Относно келтската държава с център Тиле в Тракия при Кавар
104 стр.; 1 карта, 60 ч/б сн., 5 щрих., 9 стр. резюме на френски

3-4/1996

Лъчезар Лазаров

Циркулация и трезориране на колониалните монети с по два образа на аверса (във връзка с находката от с. Славейково, Провадийско)
48 стр.; 119 ч/б сн., 1 стр. резюме на френски

1/1997

Ставри Топалов

Монетосеченето на Кетрипор - владетел от земите на Тракия в средата на IV в.пр.Хр.
24 стр.; 4 ч/б сн., 2 щрих.

НУМИЗМАТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
STUDIA NUMISMATICA

Периодично издание на “АГАТО́” и БМК

2-4/1997

Иля Прокопов

Проблеми на монетната циркулация в Тракия II-I в.пр.Хр.

Радослав Гущераклиев

Провинциални бронзови монетосечения в Тракия и Долна Мизия с изображения на Хелиос

Лъчезар Лазаров

Две антични тежести от частна сбирка

1-2/1998

Иван Христов

Колективна находка с бронзови монети на Филип II Македонски и Александър III Велики от с. Горно Трапе, Троянска община

Андрей Тонев, Светла Александрова

Средновековни европейски монети от фонда на Исторически музей - Монтана

Радослав Гущераклиев

Монети на Филипопол от колективна находка от с. Малиново, Ловешко

Светослава Филипова

Колективна находка от римски монети от IV век

Предстои да бъдат издадени

3-4/1998

Методи Манов

Нов тип бронзова монета на Меток
Неизвестен вариант бронзова монета на скитския владетел Сариак
Котисон или Косон?

1-2/1999

Методи Манов

Нов тип монета на Адей
На кого принадлежи монетата “на неизвестен владетел” от Кабиле?
Нов тип бронзова монета на Кавар

НУМИЗМАТИКА И СФРАГИСТИКА

Периодично издание на “**АГАТÓ**”

Нумизматика и сфрагистика, година IV, 1995-97

Библиография на трудовете на проф. Й. Юрукова

В. Герасимова. Египетска търговска марка от Пловдив

Л. Домарадска, М. Домарадски. Структура на населението на Пистирос през V-IV в.пр.Хр.

Б. Русева. Съкровището от Боровец (IGCH 855) и постумните тетрадрахми на Лизимахия

И. Карайотов. Залезът на месамбрийското монетосечене

Д. Драганов. Неизвестен бронзов тип на Дионисополис

И. Прокопов, П. Бънов. Съкровище от тетрадрахми на о-в Тасос и от тасоски тип, открито в с. Брестовец, Плевенско

М. Манов. Малко известен надпис от Тракия с името на цар Котис, син на Раскупорис (42-16 г.пр.Хр.)

Б. Божкова. Рядък монетовиден паметник от римската епоха

Д. Владимирова-Аладжова. Варварските нашествия в провинция Долна Мизия през V век (по нумизматични данни)

И. Венедиков. Един изключителен паметник

Ж. Аладжов. Новооткрита средновековна тесера от времето на Василий II

Н. Овчаров, Хр. Андреев. Воленовият надпис и въпросът за титлата KЪNAZЬ в Българското средновековие

И. Йорданов. Печатите на Василий Апокап от втората половина на XI в.

Вл. Пенчев. Колективна находка с билонови византийски скифати от средата на XII век

В. Мутафов, А. Койчев, Б. Азманов. Колективна находка от Поморие с билонови скифати от XII век, свързана с монетосеченето на цар Теодор-Петър

К. Венедикова. Печатче от Пазарджик от 1279 г.х. (29.VI.1862 - 18.VI.1863 г.сл.Хр.)

Нумизматика и сфрагистика, година V, 1998, бр. 1

Възпоменателни бележки за проф. Иван Венедиков

Й. Юрукова. Бронзовото монетосечене на Лизимахия

Б. Русева. Нова интерпретация на монетите от Благун (IGCH 849)

И. Прокопов, К. Койчева. Монети II-I в.пр.Хр. - Исторически музей Габрово

Б. Божкова. Късноантична колективна монетна находка от тракийския некропол Шипка - Шейново

Б. Божкова. Златна монета на Хонория

С. Торбатов. Ранновизантийско златно монетно съкровище от Залдапа (провинция Скития)

Д. Владимирова-Аладжова. Още за варварските имитации в монетното обращение през VI век

Вл. Пенчев. Колективна находка с византийски милиарензии, X-XI в., намерена край с. Гиген, Никополско

И. Йорданов. Печати на Йоан Кеген, магистър и архонт на Печенегия (1050-1051)

Ж. Аладжов. Оловен медальон от Карнобатската крепост

Вл. Пенчев. Две византийски перпери от фонда на ИМ - Видин

Н. Овчаров. Сфрагистиката и епиграфиката като извор за средновековната поезия на Балканите

К. Венедикова. Един късен печат на шейх от ордена “Кадирие”

Нумизматика и сфрагистика, година V, 1998, бр. 2.

Броят е посветен на VI международен симпозиум по византийска сфрагистика, Велики Преслав, 16-18 септември 1998 г.

И. Йорданов. Печати на византийски севасти от България

Ст. Билик. Непубликувани византийски моливдовули с фамилни имена

И. Йорданов, А. Койчев, В. Мутафов. Средновековният Ахтопол VI-XII в. според данните на нумизматиката и сфрагистиката

В. Димитров. Моливдовул на Теогност, митрополит на Филипопол, от X-XI в., намерен в землището на с. Клокотница, Хасковско

Кр. Велков. Ранновизантийски печати (V-VI в.) от крепостта до град Шивачево

Р. Рашев. За два оловни печата с рунически знаци

Вл. Пенчев. Матрица за восъчни печати от края на XIV в., намерена в Силистра

Вл. Пенчев. Моливдовул на папа Григорий XII (1406-1415) от фонда на НИМ - София

Н. Марков. Два новооткрити раннохристиянски медальона

STUDIA NUMISMATICA 1-2 ’98

Иван Христов

Колективна находка с бронзови монети на Филип II Македонски и Александър III Велики от с. Горно Трапе, Троянска община

Радослав Гущераклиев

Монети на Филипопол от колективна находка, с. Малиново, Ловешко

Светослава Филипова

Колективна находка от римски монети от IV век

Андрей Тонев

Светла Александрова

Средновековни европейски монети от фонда на Исторически музей - Монтана

БМК

АГАТÓ